

Panun rakinoita

Runopiispa Franzén.

Viime keväänä tuli kuluneeksi 175 vuotta Frans Mikael Franzénin syntymästä, ja tänään tulee kuluneeksi 100 vuotta hänen kuolemastaan. Hänen muistopatsaansa paljastustilaisuudesta Oulussa tuli 30. 6. kuluneeksi 66 vuotta.

”Meidän elinaikamme on seitsemänkymmentä vuotta ja enintänsä kahdeksänkymmentä vuotta...”

Niin oli Franzénillakin, mutta tähän ajastikaan mahtui paljon henkilökohtaista elämäkokemusta, ja sen puitteisiin mahtui äärimmäisen ratkaisevia vaiheita synnyinmaan historiassa. Tavallinen porvarillisen karriööri oli mitä monivaiheisin ja muistuttaa alkutaipaleeltaan peräti nykyaikaista tavallista nerokkaamman nuoren akateemikon uraa: kirjoittauduttuaan 13-vuotiaana (!) ylioppilaksi Turun akatemiaan ehti Franzén 30:nteen ikävuoteensa v:een 1802 mennessä vaikuttaa dosenttina, kirjastonhoitajana, professorina, sanomalehtimiehenä ja runoilijana. Seuraavana vuonna vihittiin hänet papiksi, sillä kulkivat han kirkko ja koululaitos käsi kädessä. Mistään leipäpappeudesta ei sitäpaitsi ollut kysymys, sillä niin oppinut kuin Franzén olikin, säilytti hän kautta elämänsä herkän, melkein lapsen mielen ja luottavaisen lapsen uskon Jumalaansa. Se

kaikki oli hänessä nuoren, harrasmielisen ja uskovaisen äidin perintöä. Äidin perintöä oli kait suurelta osalta myös hänen runoilijalahjakkuutensa. Käytännön miehen koulutuksen sai hän sensijaan Henrik Gabriel Porthanin oppilaana ja hänen henkilökohtaisena ja kaikesta päättäen hyvin läheisenä ystävänsä.

Omasta puolestani on minun myönnettävä, että hyvin kauan aikaa tunsin Franzénin vain sellaisena kuin hän pronssipatsaansa välityksellä meille oululaisille esittäytyy, juuri sellaisena kuin Koskeniemi hänet kuva runossaan ”Koulutie”, mikä muuten hyvin kauan aikaa oli — tai ainakin niin luulin — ainoa kirjallinen tietoni F. M. F:sta:

”Ja puiston puiden takaa
— miten lempeine silmineen! —
mua katsoo kaunis, vakaa
runoruhtinas, piispa Franzén.”

Niin, tosiaan en tiennyt, että jo polvenkokoisesta osasin Franzénin erään runon:

”Juokse, porosein,
Poikki vuoret, maat.
Seistä, syödä saat
Majall impyein.
Siellä verraton
Jäkäläarre on.”

Olen tästä samasta lapsuuteen

liittyvästä runosta kerran toisessa yhteydessä jo kirjoittanut, joten tyydyn toistamaan silloiset ajatuksetni. Luulen, että nekin, joille sanat aluksi eivät sanoisi mitään, heti sävelen kuullessaan tuntisivat jonkin hyvin kauan sitten viritetyn kielen sydämessään helähtävän. Siinä on kansanlaulun yksinkertaisuutta ja vaikuttavuutta niin säkeissä kuin sävelessä, ja omasta puolestani sitä hyvin kauan aikaa luulin kansanlauluksi. Kehtoni äärellä on sitä varmaan äitini minulle joskus laulanut.

Yhä vielä pitävät siis paikkansa Fr. Cygnaeuksen sanat yliopiston 200-vuotisjuhlaan saapuvalla vanhalle piispalle, Topeliuksen muistiinmerkinnän mukaan: ”Kun nykyinen sukupolvi oli kasvuiässä, kuuli se kehdoillaan ihmeellisen suloisia lauluja. Nämä laulut liittyivät heidän mieleessään äidin rukouksiin ja isän siunauksiin. He eivät silloin tunteneet, mistä olivat tulleet nämä laulut...”

Mutta tyypillisenä oululaisena rajoittui henkilökohtainen tietoni kotikaupunkini suuresta pojasta kauan siihen, mitä mainitsin. Myöhemmin olen koettanut tukkia hieman tätäkin sivistysaukkoa. Ilokseni olen voinut tänä Franzénin juhluvuotena todeta, että häntä nykyisenäkin aikana muistetaan. Jo kuukausia sitten muistutti minua tästä merkkipäivästä, josta jo keväällä 175-vuotissyntymäpäivän aikana radiossa mainittiin, kuopiolaisunut oululainen eversti Ruotsalo, joka sitten kirjoitti myös Kaiun johtajalle tästä samasta asiasta. Hänen sydämellään on erikoisesti kysymys: ku-

ka ottaa toimitaakseen ja kustantaakseen uuden ajanmukaisen suomenruokoksen F:n runoista. Viimeinen sellainenhan (Otavan kustantamana ja Em. Tammisen suomentamana) on ilmestynyt — 1891! — Suomentajan saaminen ei ole helppo kysymys, saati muut käytännöllinen puoli. Haluan kuitenkin tämän erittäin ajankohtaisen ehdotuksen saattaa julkisuuteen.

Ilokseni olen huomannut, että tämän merkkipäivän johdosta Oulussa on paljonkin liikehditty. Suunniteltujen seppeltenlaskujen yhteydessä voimme samalla koettaa mielessämme kuvitella, miltä näytti nykyinen Franzénin puisto, silloinen kirkkotori, vuonna 1881. Tällä sivulla oleva vanha kuva, jonka käytettäväksemme on luovuttanut ins. G. Hammar, Oulun-kuvien kerääjä, antaa lukijalle vähäisen aavistuksen tuosta historiallisesta hetkestä. Vanha Kaiku samalta vuodelta tietää kaksipalstaissa uutisessaan hauskaasti ja havainnollisesti kertoa tästä tilaisuudesta.

Vaikka meillä onkin runopiispattamme patsas, niin ei häntä silti liian usein tässä kaupungissa ole muistettu. Siksi tänä päivän juhllaisuudet toisesta ovat enemmän kuin paikallaan.

P a n u.

PS. Kirjolaan saapui parhiksi eilen ruotsalaisen kustantajan julkaisema uutuuksena ”Frans Michael Franzén. Dikter, psalmer, tal och brev, urval och inledning” Torsten Bohlinin toimittamana.